

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**

Stegne 7, p. p. 418

1001 Ljubljana

telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01

e-naslov: info.box@apek.si, http://www.apek.si

davčna št.: 10482369

Številka: 300-120/2005-10

Datum: 28.10.2005

Osnutek ukrepa v skladu s 95. členom ZEKom

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije izdaja na podlagi 22., 23., 24., 26. in 117. člena Zakona o elektronskih komunikacijah (Ur. l. RS, št. 43/04 in 86/04), določb Splošnega akta o določitvi upoštevnihi trgov (Ur. l. RS, št. 77/04) ter ob uporabi določb Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 22/05 – uradno prečiščeno besedilo), v zadevi Analiza upoštevnihi trga Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg), po uradni dolžnosti, družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, naslednjo

ODLOČBO

1. Družba Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 1000 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, je na upoštevnihi trgu Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg) operater s pomembno tržihi močjo.
2. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost dopustitve operaterskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe, v okviru katere:
 - ugodi vsem razumnim zahtevam za dostop do določenih omrežnih elementov oziroma naprav v okviru svojega javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji, ki so nujno potrebni za zagotavljanje tranzitnih storitev (prva točka drugega odstavka 26. člena ZEKom),
 - zagotovi odprt operaterski dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, ki so nujno potrebni za dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in izvajanje tranzitnih storitev (peta točka drugega člena 26. člena ZEKom),
 - se v dobro veri pogaja z operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi izvajanja tranzitnih storitev (druga točka drugega odstavka 26. člena ZEKom),
 - ne zavrne že odobrenega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji (tretja točka drugega odstavka 26. člena ZEKom).
3. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja, v okviru katere:
 - zagotavlja uporabo enakovrednih pogojev dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in izvajanja tranzitnih storitev v enakovrednih okoliščinah za druge

- operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve (prva točka drugega odstavka 24. člena ZEKom),
- zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z dostopom do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in izvajanja tranzitnih storitev pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih ali partnerskih podjetij (druga točka drugega odstavka 24. člena ZEKom).
4. Družbi Telekom Slovenije d.d., Cigaletova 15, 100 Ljubljana, ki jo zastopa predsednik uprave Libor Vončina, se naloži obveznost zagotavljanja preglednosti, v okviru katere:
- pripravi in objavi na svoji spletni strani vzorčno ponudbo za medomrežno povezovanje vključno z izvajanjem tranzitnih storitev v 30 dneh od dokončnosti te odločbe (drugi odstavek 23. člena ZEKom).
5. V tem upravnem postopku niso nastali stroški postopka.

Obrazložitev:

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju: agencija) mora v skladu s 21. členom Zakona o elektronskih komunikacijah (Ur. l. RS, št. 43/04 in 86/04, v nadaljevanju: ZEKom) v sodelovanju z organom, pristojnim za varstvo konkurence, v rednih časovnih intervalih analizirati trge, ki so določeni s Splošnim aktom o določitvi upoštevnihi trgov (Ur. l. RS, št. 77/04, v nadaljevanju: Splošni akt). Agencija je v skladu s tem po uradni dolžnosti izvedla analizo upoštevnehi trga »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg)« kot je določen v deseti točki 3. člena Splošnega akta. Agencija izvaja analize upoštevnihi trgov v skladu s svojimi pristojnostmi zaradi zasledovanja cilja ugotovitve ali na posameznem upoštevnehi trgu obstaja učinkovita konkurenca oz. ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na tem trgu pomembno tržno moč kot je definirana v prvem odstavku 19. člena ZEKom. Na podlagi izsledkov analize se naložijo, spremenijo, ohranijo ali razveljavijo obveznosti kot jih določa ZEKom v 23. do 30. členu.

Novi regulativni okvir na področju elektronskih komunikacij v Evropski uniji (v nadaljnjem besedilu: EU) kot tudi ZEKom predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja s pomembno tržno močjo in naložitve obveznosti z namenom odpravljanja motenj na ne dovolj konkurenčnem trgu.

Prvi korak vsebuje določitev upoštevnihi trgov na področju elektronskih komunikacij v skladu s prvim odstavkom 20. člena ZEKom. Agencija je tako skladno s prvim odstavkom 20. člena ZEKom, ob upoštevanju Direktive 2002/21/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (v nadaljevanju: Okvirna direktiva), Priporočila z dne 11. februarja 2003 o upoštevnihi trgih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 114, 8.5.2003, str. 45; v nadaljnjem besedilu: Priporočilo) ter Smernic Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z regulativnim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ C 165, 11.7.2002, str. 6; v nadaljnjem besedilu: Smernice), v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence, sprejela Splošni akt, ki je začel veljati dne 17.07.2004.

V drugem koraku agencija v sodelovanju z Uradom za varstvo konkurence opravi analizo upoštevnega trga v kateri ugotavlja ali na trgu obstaja učinkovita konkurenca.

V primeru, da na trgu ni učinkovite konkurence, agencija v tretjem koraku v upravnem postopku določi operaterja s pomembno tržno močjo in mu naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih motenj na trgu.

A. Potek postopka

Agencija je z dopisi št. 300-75/2004/1-113 z dne 16.7.2004 pozvala vse fizične in pravne osebe, ki zagotavljajo elektronska komunikacijska omrežja oz. izvajajo elektronske komunikacijske storitve ter so vpisane v uradno evidenco agencije, kot je določena v 127. členu ZEKom, da izpolnijo vprašalnike, na podlagi katerih bo agencija izvedla tržne analize na vseh 18 upoštevni trgih kot so določeni v 3. členu Splošnega akta. Rok za dostavo podatkov je bil 24.9.2004. Z izpolnjenimi vprašalniki je agencija pridobila podatke za obdobje od 1.1.2002 do 30.6.2004.

V uradni evidenci agencije je bil v opazovanem obdobju vpisan eden ponudnik tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg), ki je agencijo obvestil, da zagotavlja tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg) in sicer:

- družba **Telekom Slovenija d.d.**, Cigaletova 15, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: družba Telekom), z lastnim telefonskim omrežjem za opravljanje tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg), ki je vpisana v uradno evidenco agencije pod številko 330-47/2004-7 z dne 19.10.2004.

Po prejemu vseh potrebnih podatkov, ki jih je agencija pridobila na podlagi sestavljenih vprašalnikov in po pregledu uradne evidence agencije, je agencija pričela s postopkom analize na upoštevni trgu »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg)« kot je določen z deseto točko 3. člena Splošnega akta.

Agencija mora pri izvajanju analize upoštevati tako obstoječa dejstva, kot tudi relevantne potencialne spremembe na upoštevni trgu v bližnji prihodnosti oz. do naslednjih analiz. Ekonomska analiza pri ugotavljanju stanja na trgu tako upošteva obdobje do naslednjega pregleda stanja na upoštevni trgu. V skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom mora agencija ekonomske analize opravljati v rednih časovnih intervalih, ki ne smejo biti daljši od enega leta.

Agencija je v skladu s tretjim odstavkom 124. člena ZEKom pri izvajanju analize upoštevnega trga in določitvi stopnje konkurence oz. pomembne tržne moči sodelovala z Uradom za varstvo konkurence.

Agencija je z dopisom št. 300-120/2005-8 (v nadaljevanju: dopis) z dne 10.10.2005 po uradni dolžnosti začela z upravnim postopkom zoper družbo Telekom v zvezi z opravljeno analizo upoštevnega trga »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg)«. V skladu s tem je agencija na podlagi prvega odstavka 138. člena v povezavi s 145. členom Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 22/05 – uradno prečiščeno besedilo) z dopisom družbo Telekom pozvala, da se izjasni o dejstvih in ugotovitvah ekonomske analize, ki jo je agencija izvedla zaradi ugotovitve stanja na upoštevni trgu kot to zahteva 21. člen ZEKom. Družba Telekom se je z dopisom št. 01/30-

213-331 z dne 19.10.2005 opredelila glede opravljene ekonomske analize s strani agencije in podala pripombe k posameznim ugotovitvam.

Družba Telekom v pripombah na analizo upoštevnega trga »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg)« v uvodu meni, da vključitev mednarodnega tranzita v analizo in ukrepe ni dopustna iz dveh razlogov. Prvič, iz opisa situacije namreč izhaja, da bi utegnili iti za meddržavni trg in bi bilo treba slediti postopku kot je določen v sedmem odstavku 22. člena ZEKom in drugič, vsebinsko gre pri tem za dve različni storitvi, pri katerih se konkurenčni pogoji v veliki meri razlikujejo. Družba Telekom se pri tem sklicuje na ugotovitev agencije, da je upoštevni trg določen kot območje Republike Slovenije in pri tem zaključuje, da je pri nacionalnem tranzitu potrebno upoštevati predvsem razvejanost omrežja družbe Telekom, zaradi katere je zadevna storitev še posebej privlačna, pa bi bil vstop na trg mednarodnega tranzita za številne operaterje relativno enostaven, saj bi za tak vstop zadostovala že ena sama povezava s tujim operaterjem in ob tem ugotavlja, da bi bilo mogoče tako ugotovitev podprti s SSNIP testom, ki pa ni bil izveden. Družba Telekom ob tem ugotavlja, da je ta ključna razlika razvidna tudi iz točke 5.2. ekonomske analize, kjer agencija ugotavlja, da so visoke vstopne ovire predvsem odraz razvejanosti omrežja družbe Telekom in s tem velikega števila komutacijskih centrov.

Družba Telekom nadalje ugotavlja, da v skladu z zgoraj navedenim, nikakor ni pravilna in vzdržna ugotovitev o višini 100% tržnega deleža, saj številni operaterji tranzitirajo mednarodni dohodni promet do omrežja družbe Telekom kot operaterji mednarodnega prenosnega omrežja oziroma so priključeni preko številke 0881. Obenem družba Telekom navaja, da so uporabljeni podatki glede tržnega deleža očitno zastareli, saj slednja ne zagotavlja tranzita le mobilnim operaterjem, temveč tudi operaterjem, ki ponujajo dostop na fiksni lokaciji.

Obenem družba Telekom opozarja, da agencija v okviru ekonomske analize ni izvedla študije zamenljivosti med tranzitom in alternativnimi oblikami transporta npr. zakupljenimi vodi.

V nadaljevanju družba Telekom navaja, da ni jasna podlaga za točko 5.6. ekonomske analize iz katere izhaja, da ima družba Telekom 100 % tržni delež na upoštevem trgu iz tretje in pete točke 3. člena Splošnega akta, saj o tem še ni bilo odločeno v kakem drugem pravnomočno zaključenem postopku.

Družba Telekom ugotavlja, da je navedba agencije iz točke 5.4. da sodobno razvito TDM omrežje predstavlja konkurenčno prednost brez ustrezne teža, saj agencije ne primerja tehnologije družbe Telekom z ostalimi alternativnimi operaterji. Obenem družba Telekom navaja, da novi vstopniki na trg (npr. T-2) uporabljajo izključno rešitve, ki temeljijo na IP tehnologiji, kar pomeni, da je razprava o tem povsem neumestna.

Družba Telekom v nadaljevanju ugotavlja, da je ugotovitev o možnosti izključitve konkurence preuranjena, saj iz ekonomske analize ni razvidno ali bi se lahko konkurenti v takem primeru zatekli k zakupu vodov kot potencialnemu substitutu.

Obenem družba Telekom navaja, da ni razumljiva trditev, da »tranzitne storitve mobilnim operaterjem omogočajo, da na območju Slovenije vstopijo na maloprodajne trge in enakovredno konkurirajo z operaterjem s pomembno tržno močjo«, saj je agencija do sedaj že večkrat izrazila stališče, da mobilni operaterji ne konkurirajo fiksnim operaterjem.

Ob koncu družba Telekom predlaga, da se v končni verziji odločbe rok za uskladitev vzorčne ponudbe (RIO) poenoti z rokoma iz odločb, ki se nanašata na upoštevna trga iz osme in devete točke 3. člena Splošnega akta, saj bo to bistveno olajšalo tako same spremembe RIO s strani družbe Telekom kot tudi nadzor nad njimi s strani agencije.

Agencija je pripombe družbe Telekom ki so bile posredovane z dopisom št. 01/30-213-331 dne 19.10.2005 preučila in jih ustrezno upoštevala oz. ustrezno obrazložila njihovo neupoštevanje kakor je razvidno iz nadaljevanja obrazložitve te odločbe.

Agencija se bo o posameznih navedbah družbe Telekom opredelila v nadaljevanju te obrazložitve in sicer v odsekih, ki obravnavajo navedena sporna vprašanja.

B. Opredelitev upoštevnega trga

Prvi korak pri izvedbi analize v skladu s 21. členom ZEKom je določitev upoštevnega trga, ki ga bo konkretna analiza zajela. Pri opredelitvi upoštevnega trga je potrebno upoštevati določila novega regulativnega okvirja na področju elektronskih komunikacij v Evropski uniji (v nadaljevanju: EU) kot je bil že opredeljen zgoraj. Agencija je, v skladu s prvim odstavkom 20. člena ZEKom, omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta.

Iz Splošnega akta je razvidno, da so upoštevni trgi produktov in storitev zgolj določeni s posameznim poimenovanjem posameznega upoštevnega trga, iz česar izhaja, da je potrebno posamezni upoštevni trg podrobneje opredeliti oz. definirati v okviru analize oz. posamezne odločbe o določitvi operaterja oz. operaterjev s pomembno tržno močjo, ki se izdaja na podlagi opravljene analize, saj je potrebno opredeliti kateri produkti oz. storitve se na tem trgu nahajajo.

Pri opredelitvi oz. definiciji upoštevnega trga produktov oz. storitev je potrebno upoštevati dva kriterija, in sicer:

- Zamenljivost ponudbe

Pri ugotavljanju zamenljivosti ponudbe je potrebno upoštevati, da se podjetje, ki trenutno ne deluje na upoštevne trgu lahko odloči za vstop na trg v primeru trajnejšega povišanja relativnih cen in v razumnem roku. V primeru, ko so stroški zamenjave zagotavljanja storitve za obravnavano storitev relativno zanemarljivi, mora biti ta storitev vključena v upoštevni trg. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v last sredstva za zagotavljanje storitev, je nerelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj potencialna zamenljivost na strani ponudbe ni zadosten kriterij pri opredelitvi upoštevnega trga.

Prav tako je potrebno upoštevati obstoječe zakonske ali druge regulativne ter strukturne ovire za vstop, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in posledično onemogočijo zamenljivost na strani ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevnega trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevne trgu.

- Zamenljivost povpraševanja

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitev z vidika uporabnika storitve. Zamenljivost povpraševanja je kriterij, ki omogoča določitev storitev ali nabora storitev, ki so z vidika uporabnika substituti, torej tiste storitve, ki so lahko zamenljive v primeru relativnega zvišanja cen. Pri ugotavljanju obstoja zamenljivosti storitev oz. nabora storitev pri povpraševanju po le-teh je potrebno upoštevati vsako prejšnje obnašanje uporabnikov. Kjer je mogoče, se preveri preteklo gibanje cen potencialno konkurenčnih storitev. V kolikor teh podatkov ni in je to potrebno, se poišče in preveri verjetne reakcije uporabnikov in ponudnikov na relativno povišanje cen storitev, ki so predmet analize.

Možnost uporabnikov storitev, da zamenjajo storitev za neko drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Uporabniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljeni prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut.

Pogosto se zgodi tudi, da so uporabniki pogodbeno ali dejansko vezani z določenim ponudnikom preko dolgoročnih pogodb ali zaradi visokih stroškov zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je uporabnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg.

Ugotavljanje zamenljivosti povpraševanja in ponudbe na upoštevnom trgu

Agencija je na upoštevnom trgu analizirala opravljanje tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju. Storitve tranzita je del storitve, ki je potrebna, poleg posredovanja in zaključevanja, za izvedbo klica. Ta storitev obsega torej izvajanje prenosa in/ali preusmeritve.

Operater, ki ponuja tranzitne storitve na medoperaterskem trgu operaterjem, ki želijo prenos govora oz. preusmeritve klicev iz enega v drugo omrežje preko omrežja ponudnika, teh ne more ponujati po različnih cenah tranzitnih storitev glede na različne naročnike ali vrste povezave. To pomeni, da je upoštevni trg omrežje ponudnika med enim operaterjem in drugim operaterjem. Z namenom natančnega definiranja upoštevnega trga je potrebno ugotoviti ali obstaja zamenljivost na strani ponudbe in povpraševanja. Pri zamenljivosti ponudbe ugotavljamo ali v primeru relativnega povišanja cen na upoštevni trg vstopi podjetje, ki trenutno ni navzoče. Prav tako ugotavljamo ali so prisotne ovire za vstop, ki potencialnemu ponudniku otežujejo ali onemogočajo vstop na upoštevni trg.

Z vidika ponudbe in povpraševanja obstajata dve vrsti tranzitnih storitev in sicer tranzitne storitve, ki se opravljajo preko komutacijskih centrov ponudnika na katere sta medomrežno povezana oba uporabnika – operaterja te storitve, pri čemer tranzitni promet lahko poteka preko enega ali več komutacijskih centrov ponudnika in se meri v količini prenesenih minut ali direktne povezave preko prenosnega omrežja ponudnika.

Agencija ob tem ugotavlja, da sta z vidika zamenljivosti povpraševanja ti dve obliki tranzitne storitve zamenljivi. Obenem pa agencija ugotavlja, da gre za tehnološko drugačni rešitvi, saj direktna povezava preko prenosnega omrežja ponudnika ne poteka preko komutacijskih centrov le-tega. Gre za storitev na nivoju prenosa, ki je soočena s povsem drugimi cenovnimi pritiski in zanjo veljajo drugi konkurenčni pogoji. Dejansko gre za storitev, ki je

stroškovno gledano cenejša, saj je za realizacijo potrebno manj omrežnih elementov in torej niso potrebni komutacijski centri. Navedene storitve niso predmet ekonomske analize tega upoštevne trga, ampak bodo obravnavane v sklopu analize upoštevne trgov iz trinajste in štirinajste točke 3. člena Splošnega akta.

Agencija je obenem preučila možnost vključitve na upoštevni trg tranzitnih storitev oz. klicev preko elementov komutacije ponudnika za povezavo dveh operaterjev, ki sta priključena na komutacijske centre na ozemlju Republike Slovenije (v nadaljevanju: nacionalni tranzit) ter tranzitnih storitev preko elementov komutacije ponudnika za povezavo operaterja, ki je priključen na komutacijske centre ponudnika na ozemlju Republike Slovenije z operaterji, ki so priključeni na komutacijske centre ponudnika in se ne nahajajo na ozemlja Republike Slovenije (v nadaljevanju: mednarodni tranzit).

Agencija je obravnavala nacionalni tranzit in mednarodni tranzit ter jih vključila v isti trg, saj se storitev izvaja na ozemlju R Slovenije in za obe storitvi veljajo isti cenovni pritiski. Potencialni operaterji, ki bi lahko nudili tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju so operaterji, ki razpolagajo z lastnim komutacijskimi centri in tranzitne storitve opravljajo za končne uporabnike, bodisi z lastnim dostopom ali preko izbire in predizbire operaterja. Vendar ti operaterji, razen družbe Telekom agencije niso obvestili da opravljajo storitve na upoštevne trgu.

Definicija upoštevne storitvene trga

Na podlagi zgornjih ugotovitev o zamenljivosti ponudbe in povpraševanja agencija zaključuje, da je upoštevni trg »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju« trg, ki obsega:

- komutirani tranzitni promet merjen v količini prenesenih minut med omrežji operaterjev, ki so priključeni na komutacijske centre ponudnika na ozemlju Republike Slovenije,
- komutirani odhodni tranzitni promet, merjen v količini prenesenih minut med omrežjem operaterja, ki je priključen na komutacijske centre ponudnika na ozemlju Republike Slovenije in omrežjem operaterja, ki je priključen na komutacijske centre ponudnika in ni nujno, da se nahaja na ozemlju Republike Slovenije.

Družba Telekom v dopisu št. 01/30-213-331 z dne 19.10.2005 navaja, da vključitev mednarodnega tranzita v analizo in ukrepe ni dopustna iz dveh razlogov. Prvič, iz opisa situacije namreč izhaja, da bi utegnili iti za meddržavni trg in bi bilo treba slediti postopku kot je določen v sedmem odstavku 22. člena ZEKom in drugič, vsebinsko gre pri tem za dve različni storitvi, pri katerih se konkurenčni pogoji v veliki meri razlikujejo. Družba Telekom v skladu s tem zaključuje, da ni primerno uvrščanje nacionalnega in mednarodnega tranzita na isti upoštevni trg.

Agencija ob tem ugotavlja, da se konkurenčni pogoji pri nujenju mednarodnih in nacionalnih tranzitnih storitev bistveno ne razlikujejo. Agencija ponovno poudarja, da je za nudenje tranzitnih storitev ne glede na to ali so nacionalne ali mednarodne potrebne povezave operaterjev do najbližjih komutacijskih centrov/central operaterja ponudnika tranzitnih storitev.

Agencija tudi ugotavlja, da iz vidika realizacije mednarodnega ali nacionalnega tranzita ni razlik, saj gre pri nacionalnem tranzitu za povezavo nacionalnega operaterja, ki se lahko priključi na veliko komutacijskih centrov družbe Telekom na nivoju PX, SX ali IX, slednja pa

potem njegove klice preusmeri do drugega medomrežno povezanega operaterja, ki je prav tako povezan na enega od komutacijskih centrov. Pri mednarodnem tranzitu pa družba Telekom preusmeri klice od nacionalnega operaterja, ki je povezanem na PX, SX ali IX nivoju do IX centra, kjer so povezani mednarodni operaterji. Razlika je le v tem, da so vsi mednarodni operaterji povezani na IX nivoju, ker je to za družbo Telekom najenostavnejša realizacija mednarodne povezave s tujim operaterjem.

Upoštevni geografski trg

Upoštevni geografski trg obsega vsa področja, kjer operaterji ponujajo storitve in povprašujejo po storitvah v enakih pogojih konkurence. Pri določanju upoštevnege geografskega trga se ne upoštevajo področja, na katerih so pogoji konkurence pomembno različni.

Splošni akt določa, da je geografski trg za medoperaterski trg Tranzitne storitve v javnem fiksni telefonskem omrežju (medoperaterski trg), celotno območje Republike Slovenije. Geografski upoštevni trg je območje Republike Slovenije, saj so konkurenčni pogoji enaki za območje celotne države in operaterji ne ponujajo storitev vezanih na določeno regijo ali območje.

C. Analiza podatkov in uporaba meril za ugotovitev stanja na upoštevneem trgu

Agencija v okviru analize, ki jo izvede na podlagi prvega odstavka 21. člena ZEKom, ugotavlja ali na posameznem upoštevneem trgu obstaja učinkovita konkurenca. Komisija je na podlagi regulativnega okvirja za področje elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev sprejela tudi smernice, ki naj bi nacionalnim regulatornim organom držav članic EU pomagale pri ugotavljanju obstoja konkurence na upoštevneih trgih in ocenitvi položaja s pomembno tržno močjo. Iz Smernic Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z regulativnim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (UL C 165, 11.07.2002, str. 6, v nadaljevanju: Smernice) izhaja, da je ugotovitev, da na ustreznem trgu obstaja učinkovita konkurenca, enakovredna ugotovitvi, da nobeno podjetje samo ali skupaj z drugim podjetjem nima pomembne tržne moči na tem upoštevneem trgu. Iz tega sledi, da mora nacionalni regulatorni organ v primeru, da ugotovi, da na ustreznem trgu ni učinkovite konkurence, določiti podjetje s pomembno tržno močjo na tem upoštevneem trgu in v skladu s četrtem odstavkom 16. člena Okvirne direktive naložiti ustrezne obveznosti ali pa ohraniti oz. spremeniti obveznosti, kjer že obstajajo. Agencija je na podlagi šestega odstavka 19. člena ZEKom zavezana, da pri določanju pomembne tržne moči ravna skladno z zakonodajo ES in dosledno upošteva smernice Evropske komisije, ki urejajo tržno analizo in določitev pomembne tržne moči na področju elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev.

ZEKom v prvem odstavku 19. člena definira pojem operaterja s pomembno tržno močjo. Iz določila izhaja, da ima operater pomembno tržno moč, če ima sam ali skupaj z drugimi operaterji na določenem trgu javnih komunikacijskih omrežij oziroma javnih komunikacijskih storitev (upoštevni trg) položaj, enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Določitev pomembne tržne moči, ki je temeljni sestavni del predhodne (ex ante) regulacije, katere osnovni cilj je predhodna ocenitev ali je eno ali več podjetij skupaj na upoštevem trgu v prevladujočem položaju, temelji na drugačnih predpostavkah in pričakovanjih kot temelji določitev prevladujočega položaja s strani organa pristojnega za varstvo konkurence v okviru naknadne (ex post) kontrole ravnanje udeležencev na trgu. Taka ugotovitev izhaja tudi iz 70. točke Smernic, ki določa, da definiranje pomembne tržne moči zahteva določene metodološke prilagoditve pri določitvi prevladujočega položaja v okviru predhodne regulacije v razmerju do naknadne regulacije.

Treba je poudariti, da nacionalnim regulatornim organom ni treba ugotoviti zlorabe prevladujočega položaja, da lahko podjetje označi kot podjetje s pomembno tržno močjo. Z vnaprejšnjo (ex ante) regulacijo želi agencija na področju elektronskih komunikacij izboljšati razmere na ne dovolj konkurenčnem trgu z namenom hitrejšega razvoja konkurence. Pri tovrstni regulaciji je tako potrebno v okviru ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva kot tudi morebitne spremembe v bližnji prihodnosti. Ugotavlja se torej, ali je trg potencialno konkurenčen, in s tem tudi, ali je morebitno pomanjkanje učinkovite konkurence začasno ali trajno.

Družba Telekom v dopisu št. 01/30-213-331 z dne 19.10.2005 navaja, da obstajajo tudi drugi operaterji, ki izvajajo tranzitne storitve in da ugotovitve agencije v ekonomski analizi niso v skladu z dejanskim stanjem kot obstaja v trenutku podajanja pripomb v dopisu.

Agencija ob tem opozarja, da ekonomska analiza ni omejena le in izključno na podatke kot so bili posredovani za zahtevano obdobje 01.01.2002 do 30.06.2004. Kot je bilo že opredeljeno zgoraj je potrebno pri izvedbi ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva, kot tudi relevantne potencialne spremembe na upoštevem trgu v bližnji prihodnosti oz. do izvedbe naslednje ekonomske analize za zadevni upoštevni trg. V skladu s prvim odstavkom 21. člena ZEKom mora agencija opravljati analize v rednih časovnih intervalih, ki ne smejo biti daljši od enega leta.

Kadar agencija presoja, ali ima operater pomembno tržno moč v skladu s prvim odstavkom 19. člena ZEKom, upošteva primeroma določena merila v četrtem odstavku istega člena. Agenciji pri določitvi operaterja s pomembno tržno močjo ni potrebno kumulativno uporabiti vseh meril, temveč upošteva tista, ki so primerna in na podlagi katerih lahko oceni položaj operaterja oz. operaterjev na trgu. Agencija je pri tržni analizi oz. pri presoji stanja na trgu uporabila merila kot je to razvidno v nadaljevanju.

1. tržni delež operaterja na upoštevem trgu in spreminjanje njegovega tržnega deleža na upoštevem trgu v daljšem obdobju

Visok tržni delež operaterja je pomemben in najpogosteje uporabljen pokazatelj o obstoju prevladujočega položaja na upoštevem trgu. Kljub temu je potrebno opozoriti, da sam visok tržni delež še ni dovolj za ugotovitev, da ima podjetje pomembno tržno moč na upoštevem trgu. Iz obsežne sodne prakse Sodišča Evropskih Skupnosti (Primer C-62/86, AKZO/Komisija, para. 60) izhaja, da je že samo dejstvo, da ima neko podjetje tržni delež višji od 50%, dokaz o obstoju pomembne tržne moči na upoštevem trgu. Za podjetje z visokim tržnim deležem se domneva, da ima pomembno tržno moč na upoštevem trgu, če je bil tržni delež stabilen skozi daljše časovno obdobje. Dejstvo, da podjetje s pomembnim položajem na trgu počasi izgublja tržni delež, pa je lahko pokazatelj tega, da trg postaja

konkurenčen, kar pa ne izključuje, da ima to podjetje pomembno tržno moč. Obenem so lahko nihajoči tržni deleži sčasoma pokazatelj pomanjkanja tržne moči naupoštevem trgu.

Agencija je na podlagi analizeupoštevnega trga Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg) ugotovila, da je v Republiki Sloveniji (upošteven geografski trg) v preučevanem obdobju od 01.01.2002 do 30.06.2004 naupoštevem storitvenem trgu delovala zgolj družba Telekom. V skladu s to ugotovitvijo ima družba Telekom 100% tržni delež naupoštevem trgu.

Agencija je obenem na podlagi prejetih podatkov s strani družbe Telekom ugotovila, da je slednja nudila tranzitne storitve le operaterjem javnih mobilnih telefonskih omrežij in sicer za povezavo med operaterji in za povezave v tujino (Slika 5.1.1. Gibanje trajanja tranzitnega prometa iz mobilnega v mobilno omrežje, str. 10 ekonomske analize). Iz analize pridobljenih podatkov je razvidno padanje tranzitnega prometa iz obdobja 2002/1 (ko je bil promet v višini 8.425.000 minut), do obdobja 2004/1 (ko je bil promet le še 304.000 minut), kar je posledica, kot je ugotovila agencija v okviru ekonomskih analiz ostalihupoštevnihtrgov, medomrežnega povezovanja operaterjev javnih mobilnih telefonskih omrežij, ki so promet med svojimi omrežji z medomrežnim povezovanjem preusmerili neposredno med seboj. Celoten promet tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju je v tem obdobju na strani družbe Telekom, ki ima 100% tržni delež.

Obenem je agencija na podlagi analize pridobljenih podatkov ugotovila, da je promet operaterjev javnih mobilnih telefonskih omrežij v tujino deloma še vedno usmerjen v tujino preko omrežja družbe Telekom in se v glavnem giblje sezonsko (v prvem polletju leta 2002 je znašal 33.946.000 minut in v prvem polletju leta 2004 je znašal 39.743.000 minut; Slika 5.1.2. Gibanje trajanja tranzitnega prometa iz mobilnega v mednarodno omrežje, str. 11 ekonomske analize). Celoten promet tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju je v tem obdobju na strani družbe Telekom, ki ima 100% tržni delež.

Družba Telekom v dopisu št. 01/30-213-331 z dne 19.10.2005 navaja, da vključitev mednarodnega tranzita v analizo in ukrepe ni dopustna in da tržni delež nikakor ne more biti 100%, saj obstajajo alternativni komutacijski centri.

Agencija ob tem ugotavlja, da se stanje po koncu obravnavanega obdobja ni bistveno spremenilo. Agencija ponovno poudarja, da izračunani tržni deleži temelji na tranzitnih storitvah na fiksni lokaciji, ki jih operater ponuja operaterjem in sicer gre za tranzitne storitve na nivoju komutacije in je tržni delež družbe Telekom v obravnavanem obdobju še vedno 100%.

Agencija ob tem opozarja, da jeupoštevni trg določen kot komutirani tranzitni promet med omrežji operaterjev, ki so priključeni na komutacijske centre ponudnika na ozemlju Republike Slovenije in komutirani odhodni tranzitni promet med omrežjem operaterja, ki je priključen na komutacijske centre ponudnika na ozemlju Republike Slovenije in omrežjem operaterja, ki je priključen na komutacijske centre ponudnika in ni nujno, da se nahaja na ozemlju Republike Slovenije. V skladu s tem agencija ugotavlja, da komutirani dohodni tranzitni promet kot ga opredeljuje družba Telekom dejansko ne predstavlja dela tegaupoštevnega trga, ampak pomeni ta storitev z vidika narave storitve in potrebne tehnologije zaključevanje klicev, ki izvirajo zunaj ozemlja Republike Slovenije in so posredovani ter tranzitirani s strani operaterja zunaj Republike Slovenije do komutacijskega centra operaterja v Republiki Sloveniji, ki klic le zaključi. Zaključevanje klicev pa je predmet ekonomske analizeupoštevnega trga iz devete točke 3. člena Splošnega akta.

Iz analize merila tržnega deleža izhaja, da 100% tržni delež družbe Telekom na upoštevnom trgu kaže na obstoj pomembne tržne moči slednjega na tem upoštevnom trgu.. Vendar je potrebno obenem poudariti, kot izhaja tudi iz 78. točke smernic, da visok tržni delež ne predstavlja nujno obstoja pomembne tržne moči družbe Telekom na upoštevnom trgu, kaže pa na možnost obstoja le-te. V skladu s tem se položaj in vpliv družbe Telekom na upoštevnom trgu oceni tudi na podlagi drugih, v nadaljevanju navedenih, meril.

2. ovira za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Grožnja za vstop na trg, bodisi da vstopajoči vstopa na dolgi rok bodisi za krajši čas, je ena izmed glavnih pritiskov potencialnih konkurentov na obstoječe podjetje, kjer je tak vstop verjeten (in ne zgolj hipotetičen), pravočasen in upoštevanja vreden. Grožnja vstopa na trg se zmanjša s postavljanjem ovir za vstop.

Alternativni operater, ki želi vstopiti na trg mora postaviti lastno komutacijsko omrežje ter vzpostaviti medomrežne povezave z drugimi operaterji. To pomeni, da mora investirati v postavitev komutacijskih centrov in medomrežnih povezav. Ker gre za dostop do operaterjev so investicije za vstop na ta trg nižje kot na maloprodajni, vendar se operater nikoli ne odloči le za vstop na medoperaterski trg. Agencija ugotavlja, da možnost nujenja storitev na tem trgu nima le družba Telekom, ampak tudi drugi operaterji s svojim komutacijskim omrežjem, ki se lahko medomrežno povežejo. Vendar družba Telekom razpolaga z visokokakovostnem komutacijskem omrežjem, velikim številom komutacijskih centrov, ter možnostjo priključevanja na vseh svojih komutacijskih centrih. Iz tega vidika ima velike prednosti pred potencialno konkurenco na trgu, saj se lahko operaterji priključujejo na omrežje družbe Telekom na različnih nivojih in dostopajo do najbližjih priključnih točk.

3. vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja (izravnalna kupna moč)

Kjer obstaja zadostna kupna moč, se lahko uporabniki na trgu racionalno odzovejo na vsak poskus za zvišanje cene s strani ponudnika produkta oz. storitve. Izravnalna kupna moč pa obstaja le tedaj, kadar imajo veliki uporabniki zmožnost v razumnem roku uporabiti alternative kot odgovor na zvišanje cene ali namero po zvišanju cene. Alternativa pa je da uporabnik bodisi preneha kupovati produkt oz. storitev ali bodisi zamenja ponudnika produkta oz. storitve.

Agencija ugotavlja, da družba Telekom kot edini ponudnik tranzitnih storitev na medoperaterskem trgu nudi te storitve le mobilnim operaterjem za povezavo med seboj ali pa za tranzitiranje mednarodnega prometa. Agencija tudi ugotavlja, da tranzitni promet za povezavo mobilnih omrežij pada, saj so se mobilni operaterji povezali med seboj na prenosnem nivoju in uporabljajo komutacijsko omrežje družbe Telekom le kot alternativno pot. Mednarodni tranzitni promet ostaja na enakem nivoju skozi obravnavano obdobje, kljub dejstvu da se je količina mobilnega prometa povečevala skozi obravnavano obdobje zaradi povečane penetracije.

Agencija tudi ugotavlja, da se je družba Mobitel d.d. za tranzitiranje mednarodnega prometa zaradi zakonskih obvez začela povezovati tudi z drugimi operaterji. Prve pogodbe so bile sklenjene po obravnavanem obdobju. Kljub temu agencija ocenjuje, da se stanje do zaključka analiz ni bistveno spremenilo, saj družba še vedno usmerja večino svojega

mednarodnega prometa preko omrežja družbe Telekom. Družba Simobil d.d. je tudi vzpostavila neposredno povezavo na prenosnem nivoju z matično družbo Mobilkom d.d. in se zato kljub rasti naročnikov mednarodni tranzit preko družbe Telekom ni povečal. Družba WWI d.d. pa ima premajhno količino mednarodnega prometa, da bi bilo ekonomsko upravičeno, da vzpostavi direktno povezavo na prenosnem nivoju.

Navkljub navedenemu agencija ugotavlja, da ne obstaja izravnalna kupna moč, saj je družba Telekom edini operater, ki trži storitve na upoštevem trgu, ima najbolj razvejano omrežje in visoko kvaliteto prenosa brez kompresij (TDM). Dejansko ima operater, ki potrebuje storitev tranzitnih storitev poleg visoko kvalitetnega TDM omrežja družbe Telekom še možnost vzpostavitve neposredne povezave na prenosnem nivoju (za slednje je potrebna zadostna količina prometa, da je vzpostavitev ekonomsko upravičena) ali pa kompresirani prenos skozi omrežja drugih operaterjev (nižja kvaliteta). Za slednje se zaradi zahtevane kvalitete mobilni operater težje odloči.

Agencija na podlagi tega zaključuje, da ne obstajajo cenovni pritiski na tranzitne storitve na fiksni lokaciji, ki jih trenutno ponuja le družba Telekom, kar kaže na obstoj pomembne tržne moči družbe Telekom na upoštevem trgu.

4. doseganje ekonomij obsega oziroma ekonomij povezanosti

Ekonomije obsega so značilne za proizvodne procese, ki vsebujejo visoke fiksne stroške, kar je tudi značilnost elektronskih komunikacijskih trgov. Ekonomije obsega predstavljajo oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Agencija ocenjuje, da ima družba Telekom bistveno prednost pred potencialnimi konkurenti z vidika ekonomije obsega, saj lahko zagotavlja izvajanje tranzitnih storitev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji z bistveno nižjimi stroški na enoto storitve kot drugi operaterji, ki bi morali šele zgraditi oz. nadgraditi dostopovno omrežje. Agencija ugotavlja, da ima družba Telekom bistveno prednost pred obstoječimi konkurenti z vidika ekonomije obsega, saj lahko zagotavlja tranzitne storitve z bistveno nižjimi stroški kot drugi operaterji, ki bi morali še zgraditi ali nadgraditi komunikacijsko omrežje. Potencialni operaterji, ki bi želeli vstopiti na trg, zaradi visokih stroškov zagotavljanja storitve ne bi mogli ponuditi nižjo ceno kot obstoječi operater in tako nimajo možnosti, da bi privabili kupce na trgu.

Ekonomije povezanosti obstajajo, kadar so povprečni stroški za proizvod oziroma storitev nižji kot posledica tega, da se storitve zagotavlja v istem podjetju skupaj z drugimi storitvami. Ekonomije povezanosti so značilne, kjer se storitve zagotavljajo preko omrežja. Zmogljivost omrežja se lahko namreč deli med več storitev. Ekonomije povezanosti predstavljajo tako oviro za vstop kot tudi prednost pred obstoječimi konkurenti.

Z vidika ekonomije povezanosti ima družba Telekom prednost pred potencialnimi konkurenti, saj deluje na ozemlju celotne države in ponuja paleto storitev širokemu krogu uporabnikov. Prednost, ki jo družba Telekom pri tem dosega se kaže v zadovoljevanju niza različnih storitev pri tem pa se nekateri stroški porazdelijo kar omogoči zagotavljanje storitev z nižjimi stroški v razmerju do potencialnih konkurentov.

Agencija ugotavlja, da ima družba Telekom upoštevajoč navedeno merilo pomembno tržno moč.

5. stopnja vertikalne integracije

Smernice obravnavajo integracijo kot vzvod tržne moči. Z vzvodom se razume kakršnokoli obnašanje, s katerim podjetje, ki ima to moč, prenese moč na drug potencialno konkurenčen trg. Ker je vzvod poskus izrinjanja tekmecev iz potencialno konkurenčnega trga, omejitev njihove prodaje oz. dohodkov, ali zgolj oviranje tekmecev pri vstopu na trg se ga razume tudi kot oblika izključevanja. Vertikalni vzvod se lahko definira tudi kot: »vsaka praksa prevladujočega, ki nekaterim uporabnikom odreka dostop do nujnih inputov z namenom vzdrževanja monopolne moči in to moč iz enega segmenta trga (segment ozkega grla) prenaša na drug trg (potencialno konkurenčen trg)«. Ker vzvod povzroča tržno moč na potencialno konkurenčnem trgu, je običajno škodljiv za celotno blaginjo.

Družba Telekom nastopa na medoperaterskem trgu tranzitnih storitev, prav tako pa zagotavlja tranzitne svojim lastnim naročnikom bodisi do drugih naročnikov v lastnem omrežju bodisi do naročnikov v drugih omrežjih. Ker je potrebno zagotavljati svojim lastnim naročnikom tudi klice do naročnikov v drugih omrežjih si je potrebno zagotoviti dostop do teh omrežij, bodisi preko tranzitnih storitev na nivoju komutacije ali vzpostavitve direktne povezave na nivoju prenosa. V primeru manjše količine izmenjanega prometa direktna povezava ekonomsko ni upravičena. Večje kot je omrežje operaterja manjši je delež klicev iz omrežja operaterja in s tem manjši vpliv ponudbe tranzitnih cen na poslovanje operaterja (večino prometa zaključí znotraj omrežja). Družba Telekom ima 100 % tržni delež na področju nacionalnih klicev in dostopa, torej upoštevnihih trgov iz prve, druge, tretje in pete točke 3. člena Splošnega akta. Agencija na podlagi tega ugotavlja, da izvirajo v njegovem omrežju velike količine prometa, ki mu povrnejo investicije v izgradnjo infrastrukture v razmerju do večine ostalih operaterjev, katerim se/bo velika količina prometa zaključí izven omrežja in bodo potrebovali konkurenčne cene tranzitnih storitev družbe Telekom Slovenije, da bodo lahko konkurirali družbi Telekom na vertikalno povezanem maloprodajnem trgu.

6. možnost dostopa do finančnih virov

S kazalniki financiranja presojava sestavo obveznosti do virov sredstev. Struktura obveznosti do virov sredstev vpliva na finančno tveganje ter donosnost gospodarske družbe. Ti kazalci so zlasti pomembni za posojilodajalce pri oceni tveganja glede vračila dolga. Donosnost in finančno tveganje sta povezana. Podjetja s stabilnim in predvidljivim poslovanjem lahko varneje uporabljajo več dolžniških virov financiranja.

Agencija je v skladu s tem v okviru analize preverjala naslednje kazalnike:

- stopnja osnovnosti kapitala

Koeficient kaže, kolikšen je delež osnovnega kapitala v celotnem kapitalu podjetja. Iz podatkov družbe Telekom je razvidno, da stopnja osnovnosti kapitala pada in sicer iz 34,21% v letu 2002 na 31,48% v letu 2004 (prva polovica leta). Iz navedenega izhaja, da so se v celotnem kapitalu povečale kapitalne rezerve, rezerve iz dobička, preneseni čisti dobiček iz prejšnjih let in/ali prevrednotevalni popravek kapitala.

- stopnja dolžniškosti kapitala:

Delež dolgov v financiranju kaže, kolikšen del sredstev podjetja je financiran s tujimi viri oziroma dolгови. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da je bil ta delež v letu 2004 21,82 % (prva polovica leta) oziroma 25,51% v letu 2003. Nižja vrednost kazalca

zmanjšuje tveganje glede vračila glavnice in obresti. Agencija ocenjuje, da velik delež kapitala v financiranju (in s tem posledično nizek delež dolgov) zmanjšuje tveganje pri poslovanju.

- *koeficient dolgovno- kapitalskega razmerja:*

Koeficient kaže razmerje med dolgovi in kapitalom. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. izhaja, da ima koeficient trend padanja, v letu 2002 je znašal 39,2 %, v letu 2003 34,49% ter 28,10% v letu 2004 (prva polovica leta).

- *ROE (koeficient čiste dobičkovnosti kapitala):*

Kazalnik je pravzaprav najpomembnejši kazalec poslovanja podjetja, saj (posredno) meri donosnost naložbe lastnikov podjetja. Kaže koliko donosa je ustvarila ena denarna enota lastniškega kapitala. Iz podatkov družbe Telekom Slovenije d.d. je razvidno da ROE narašča in sicer od 2,92 % v letu 2002 na 4,3 % v letu 2004.

Agencija na podlagi podatkov ugotavlja, da je struktura kazalnikov ugodna. Majhen delež dolgov in posledično velik delež kapitala zmanjšuje tveganje pri poslovanju, s tem pa je tudi dostop do finančnih virov ugodnejši.

7. nadzor nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

V uradni evidenci agencije je za opravljanje tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg) registrirana le družba Telekom.

Agencija ocenjuje, da bi vstop na ta trg zahteval znatne investicije, pretežno kot potopljene stroške oziroma stroške, ki ne bodo povrnjeni pri morebitnem izstopu iz trga. Nadalje Agencija ugotavlja, da družba Telekom razpolaga s tronivojsko strukturo komutacijskih centrov, dvema centralama na nivoju dvojnega tranzita za mednarodni promet, desetimi centri na nivoju enojnega tranzita ter 48 centralami na lokalnem nivoju. Vsekakor je to komutacijska mreža, ki se je ne da zlahka podvojiti, saj je potrebno upoštevati, da je potrebno tudi zagotoviti tudi ustrezne povezave med temi centralami oz. komutacijskimi centri z alternativnim usmerjanjem med njimi.

V skladu z navedenim agencija meni, da je do izvedbe naslednje ekonomske analize oz. najkasneje v roku enega (1) leta, kot je predvideno v prvem odstavku 21. člena ZEKom, malo možnosti za nov vstop in zagotavljanje storitev na upoštevem trgu, v obsegu ki bi bistveno spremenil položaj na trgu ali posegel v položaj družbe Telekom na upoštevem trgu tranzitnih storitev v javnem fiksnem telefonskem omrežju.

Ugotovitve o stanju konkurence na upoštevem trgu

Agencija je na podlagi prvega odstavka 21. člena ZEKom ter ob uporabi ostalih določb ZEKom in splošnega akta izvedla analizo upoštevem trga »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju (medoperaterski trg)«. Agencija je na podlagi pridobljenih podatkov preučile značilnosti upoštevem trga in na podlagi analize meril iz četrtega odstavka 19. člena ZEKom ugotovila, da ima družba Telekom pomembno tržno moč na upoštevem trgu.

Agencija je v okviru ekonomske analize ugotovila, da je pomemben pokazatelj o obstoju pomembne tržne moči na upoštevem trgu je 100% tržni delež družbe Telekom na upoštevem trgu. Agencija obenem tudi ocenjuje, da je vstop na upoštevni trg zelo otežen zaradi obstoja ovir za vstop, predvsem iz vidika razvejanosti omrežja družbe Telekom. Agencija nadalje ugotavlja, da je družba Telekom operater, ki deluje na celotnem ozemlju države in ponuja paleto storitev širokemu krogu končnih uporabnikov, zato dosega tako ugodnosti ekonomije obsega, ki ji omogoča nižanje stroškov kot tudi ugodnosti ekonomije povezanosti, ki ji omogoča porazdelitev stroškov na različne storitve. Iz kazalnikov financiranja izhaja, da ima družba Telekom majhen delež dolgov in posledično velik delež kapitala, kar zmanjšuje tveganje pri poslovanju, s tem pa je dostop do finančnih virov ugoden.

Agencija mora pri opravljanju ekonomske analize upoštevati tako obstoječa dejstva, kot tudi relevantne potencialne spremembe na upoštevem trgu v bližnji prihodnosti oz. do naslednjih tržnih analiz. Ekonomska analiza pri ugotavljanju stanja na trgu tako upošteva obdobje do naslednjega pregleda stanja na upoštevem trgu. Glede na določilo 21. člena ZEKom mora agencija tržne analize opravljati v rednih časovnih intervalih, ki ne smejo biti daljši od enega leta. Agencija na podlagi zgornjih ugotovitev ocenjuje, da v navedenem časovnem okviru ni mogoče pričakovati vstopa novega operaterja na upoštevni trg, bistvenih zmanjšanj ovir za vstop na upoštevni trg, prav tako pa ni pričakovati, da bo potencialni kupec tranzitnih storitev pridobil potrebno izravnalno kupno moč, to je moč, da bi lahko ogrozila tržni položaj družbe Telekom.

Agencija obenem opozarja, da je predmet ekonomske analize podrobnejša opredelitev obravnavanega upoštevnega trga, ugotavljanje stanja na tem upoštevem trgu, ter morebitni obstoj pomembne tržne moči določenega operaterja. Pri tem se obstoj operaterja s pomembno tržno močjo ugotavlja zgolj iz ekonomskega vidika. V primeru, da agencija ugotovi, da obstaja operater s pomembno tržno močjo, takšna ekonomska analiza vključuje tudi obveznosti, ki bi bile primerne, da se jih naloži operaterju s pomembno tržno močjo z namenom odpravljanja motenj na trgu oz. izboljšanja razmer na trgu (vzpostavitev učinkovite konkurence).

Agencija je ob upoštevanju vseh gornjih navedb v skladu z 19. členom ZEKom družbo Telekom na upoštevem trgu »Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju(medoperaterski trg)« določila za operaterja s pomembno tržno močjo, saj ima položaj enakovreden prevladujočemu položaju, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom.

Agencija je v skladu s tem odločila kot izhaja iz prve točke izreka te odločbe.

D. O obveznostih operaterja s pomembno tržno močjo

V primeru, da agencija na podlagi opravljene analize upoštevnega trga ugotovi, da ta trg ni dovolj konkurenčen, v skladu s prvim odstavkom 22. člena ZEKom določi operaterja oz. operaterje s pomembno tržno močjo na upoštevem trgu. Obenem mora agencija, v primeru da izda odločbo kot jo predvideva prvi odstavek 22. člena ZEKom, naložiti operaterju oz.

operaterjem s pomembno tržno močjo vsaj eno izmed obveznosti, ki so določene v 23. do 30. členu ZEKom. Izhodišče za ugotovitev primernih obveznosti za regulacijo trga so motnje konkurence, ki so že prisotne na trgu kot tudi potencialne motnje, ki lahko nastopijo v prihodnosti.

Agencija je na podlagi analize pridobljenih podatkov ugotovila, da so prisotne oz. lahko nastopijo naslednje motnje konkurence na upoštevem trgu Tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju družbe Telekom:

- neobstoj konkurence, ki bi nudila enako storitev kot družba Telekom predvsem iz vidika obstoja infrastrukture, ki se je ne da zlahka podvojiti
- družba Telekom je v obdobju 2004/1 dvignila ceno med tranzitnimi nivoji iz 3,80 sit / min iz obdobja 2002/ na 5,50 SIT / min do obdobja 2003/2, istočasno pa je znižala ceno znotraj lokalnega in tranzitnega nivoja iz 3,80 sit / min (od obdobja 2002/1 do obdobja 2003/2) na 3,00 sit / min v obdobju 2004/1, pri čemer ta sprememba ni vplivala na spremembo konkurenčnih razmer na trgu
- visoke vstopne ovire, ki se kažejo predvsem v pomanjkanju izravnalne kupne moči, visokih potopljenih stroških v povezavi z nadzorom nad infrastrukturo, ki se je ne da zlahka podvojiti

Agencija pri sprejemanju ukrepov odloča tako, da operaterju s pomembno tržno močjo naloži tiste obveznosti, ki so potrebne za doseg ciljev kot so določeni z 120. členom ZEKom. Pri tem gre predvsem za pospeševanje učinkovite konkurence pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev, povezanih zmogljivosti storitev, skrb za interese državljanov EU in prispevek k razvoju notranjega trga. Agencija mora pri izbiri obveznosti, ki jih bo naložila operaterju s pomembno tržno močjo, upoštevati načelo sorazmernosti kot to določa drugi odstavek 22. člena ZEKom To pomeni, da lahko agencija naloži operaterju s pomembno tržno močjo zgolj tiste obveznosti, ki so nujno potrebne za doseg ciljev. Pri tem morajo biti naložene dolžnosti oz. obveznosti, ki so naložene operaterju s pomembno tržno močjo v sorazmerju s cilji, kot so določeni z zakonodajo in jih agencija zasleduje pri svojem delovanju v okviru svojih pristojnosti.

Agencija je na podlagi opravljene ekonomske analize ocenila, da je potrebno družbi Telekom naložiti obveznosti iz 23., 24. in 26. člena ZEKom na način in pod pogoji kot je opredeljeno v nadaljevanju. Ob tem agencija opozarja, da gre za komplementarne in ne alternativne obveznosti, saj je le z naložitvijo vseh obveznosti hkrati mogoče preprečiti ugotovljene dejanske in potencialne motnje na upoštevem trgu.

1. obveznost dopustitve operatorskega dostopa do določenih omrežnih zmogljivosti in njihove uporabe

Agencija lahko z odločbo iz prvega odstavka 26. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost, da ugotovi vsem razumnim zahtevam za operatorski dostop do in uporabo določenih omrežnih elementov in povezanih zmogljivosti. Pri tem agencija lahko naloži tudi dodatne pogoje, da se zagotovi poštenost, razumnost in pravočasnost izpolnitve obveznosti.

Tako ravna agencija zlasti, kadar oceni, da bi zavrnitev operatorskega dostopa ali nerazumni pogoji, ki bi imeli podoben učinek, ovirali vzpostavitev zadostne konkurenčnosti trga na maloprodajnem nivoju, ali da ne bi bili v interesu končnih uporabnikov. Z naložitvijo

navedene obveznosti se želi preprečiti dejanja, ki preprečujejo konkurenco in niso cenovne narave.

Visok tržni delež družbe Telekom na upoštevem trgu ji omogoča, da sprejema odločitve povsem neodvisno od ravnanj ostalih udeležencev na trgu. Družba Telekom je tako v položaju, ko lahko prepreči oz. omeji tranzitne storitve v javnem fiksnem telefonskem omrežju. Tak učinek je lahko dosežen tudi s postavitvijo pogojev, ki niso cenovne narave kot npr. zavlačevanje postopka tranzitnih storitev, postavljanje nekonkurenčnih pogojev in podobno.

Agencija je na podlagi analize opazila motnje konkurence na upoštevem trgu predvsem v možnosti izločitve potencialnih konkurentov na maloprodajnih trgih (»foreclosure«), kjer je položaj operaterja neposredno odvisen od položaja na medoperaterskem trgu.

Agencija je zaradi navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da ugoti vsem razumnim zahtevam za dostop do določenih omrežnih elementov oziroma naprav v okviru svojega javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi izvajanja tranzitnih storitev kot izhaja iz prve alineje druge točke izreka te odločbe in da zagotovi odprt dostop do tehničnih vmesnikov, protokolov ali drugih pomembnih tehnologij, kjer je to nujno potrebno za zagotavljanje tranzitnih storitev kot izhaja iz druge alineje druge točke izreka te odločbe.

Agencija ob tem ugotavlja, da pomeni obveznost zagotavljanja odprtega dostopa do tehničnih vmesnikov, protokolov in drugih pomembnih tehnologij dostop do vseh potrebnih infrastrukturnih elementov družbe Telekom, kar omogoča da lahko drugi medomrežno priključeni operater zagotavlja na maloprodajnem trgu vse storitve.

Agencija je mnenja, da je naložena obveznost nujna zaradi preprečitve potencialnega vertikalnega prenosa pomembne tržne moči iz medoperaterskega trga tranzita klicev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji na maloprodajni trg telefonskih storitev na fiksni lokaciji in zaradi zagotovitve možnosti vzajemnega delovanja med operaterji in zagotavljanja pravične konkurence.

Družba Telekom se mora v skladu z drugo točko drugega odstavka 26. člena ZEKom v dobri veri pogajati z vsemi operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji. Agencija meni, da je ta obveznost učinkovito in potrebno sredstvo za doseganje in sklepanje kasnejših sporazumov o dostopu do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji in zagotavljanja tranzitnih storitev.

Družba Telekom ne sme kot to določa tretja točka drugega odstavka 26. člena ZEKom zavrniti že odobrenega dostopa do zmogljivosti. Agencija meni, da bi bila ta obveznost nujna, ker bi zavrnitev že odobrenega dostopa dejansko pomenila onemogočanje dostopa do javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji in s tem posledično do zagotavljanja tranzitnih storitev v tem omrežju. To pa bi operaterju poslabšalo položaj na maloprodajnem trgu, kar pa ne bi bilo v interesu končnih uporabnikov.

Agencija je zaradi vsega navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da se v dobro veri pogaja z operaterji, ki zahtevajo dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zagotavljanja tranzitnih storitev kot izhaja iz tretje alineje druge točke izreka te odločbe in obveznost da ne zavrne že odobrenega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji zaradi zagotovitve tranzitnih storitev kot izhaja iz četrte alineje druge točke izreka te odločbe.

Agencija ugotavlja, da je naložena obveznost družbi Telekom sorazmerna glede na koristi pri vzpostavljanju učinkovite konkurence na trgu elektronskih komunikacij in da naložene obveznosti ne zahtevajo večjih dodatnih stroškov v infrastrukturo družbe Telekom in da obstoječa kapaciteta infrastrukture omogoča zagotavljanje tranzitnih storitev potencialnih operaterjev. Agencija meni, da zagotavljanje tranzitnih storitev v javnem telefonskem omrežju na fiksni lokaciji družbe Telekom alternativnim operaterjem omogoča, da na območju Republike Slovenije vstopijo na ustrezne maloprodajne trge.

Agencija zaključuje, da so naložene obveznosti nujne, da se zagotovi učinkovita konkurenca na trgu in poveča izbira končnim uporabnikom. Predvsem bi navedeni ukrepi omogočili potencialnim operaterjem vstop naupoštevni maloprodajni trg, zmanjšanje ovir za vstop in razvoj konkurence na maloprodajnem trgu ter s tem posledično povečali možnost izbire končnih uporabnikov in izboljšanje kakovosti zadevne storitve.

2. obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja

Agencija lahko na podlagi 24. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo obveznost zagotavljanja enakega obravnavanja v zvezi z operatorskim dostopom.

Z naložitvijo obveznosti se zlasti zagotovi, da operater s pomembno tržno močjo uporablja enakovredne pogoje operatorskega dostopa v enakovrednih okoliščinah za druge operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve, ter zagotavlja drugim operaterjem enako kakovostne storitve in informacije v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji kot za svoje storitve ali storitve svojih hčerinskih podjetij ali partnerskih podjetij.

Družba Telekom ne sme diskriminirati različnih operaterjev in mora zaradi zagotovitve konkurenčnosti postaviti določiti in uporabljati enake pogoje za vse operaterje. Diskriminatorno obnašanje operaterja s tržnim položajem kot ga ima družba Telekom bi utegnilo postaviti določenega operaterja v privilegiran položaj v razmerju do drugega operaterja.

Sama naložitev obveznosti operatorskega dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji družbe Telekom in zagotavljanja tranzitnih storitev v tem omrežju ni dovolj za preprečevanje obstoječih in potencialnih motenj na trgu. Družba Telekom ima namreč ekonomski interes za določena ravnanja kot so: premajhna razlika med maloprodajno in grosistično ceno, zagotovitev storitev v slabši kvaliteti, preprečitev dostopa do določenih nujnih informacij v zvezi z zagotavljanjem tranzitnih storitev, zamude pri zagotavljanju informacij, določitev neprimernih pogodbenih pogojev oz. zvezanost storitev. Vse to so ovire za vstop na trg. V skladu s tem morajo biti informacije in storitve, ki jih družba Telekom zagotavlja drugim operaterjem, podane po enakimi pogoji v enakovrednih okoliščinah, kot jih družba Telekom zagotavlja sebi ali drugim, partnerskim, podjetjem.

Agencija je na podlagi navedenega družbi Telekom naložila obveznost enakega obravnavanja, v okviru katere mora zagotoviti enakovredne pogoje v enakovrednih okoliščinah za vse operaterje, ki zagotavljajo enakovredne storitve kot izhaja iz prve alineje tretje točke izreka te odločbe in obveznost zagotavljanja storitev in informacij drugim operaterjem v zvezi z operatorskim dostopom pod enakimi pogoji in z enako kvaliteto kot za svoje storitve ali storitve partnerskih podjetij kot izhaja iz druge alineje tretje točke izreka te odločbe.

Agencija ob tem ocenjuje, da je obveznost enakega obravnavanja dopolnilni instrument regulacije trga k obveznosti dopustitve operaterskega dostopa.

Agencija ocenjuje, da je naložena obveznost družbi Telekom sorazmerna, saj omogoča in pospešuje vstop novih operaterjev na upoštevni trg z namenom ponujanja maloprodajnih storitev končnim uporabnikom, obenem pa zagotavlja potencialnim operaterjem da bodo deležni enakega obravnavanja in pridobivali enake informacije kot njihovi konkurenti ali povezane družbe Telekom. Interes končnih uporabnikov je, da na trgu deluje več operaterjev in da ponujajo čim širšo paleto produktov in storitev za primerno ceno.

3. obveznost zagotavljanja preglednosti

Agencija lahko na podlagi 23. člena ZEKom naloži operaterju s pomembno tržno močjo, da zagotavlja preglednost glede medomrežnega povezovanja tako, da od njega zahteva razkritje določenih informacij v zvezi medomrežnim povezovanjem, na primer računovodske informacije, tehnične specifikacije, značilnosti omrežja, pogoje izvedbe in uporabe, cene.

Obenem ZEKom v drugem odstavku 23. člena agenciji omogoča, da od operaterja s pomembno tržno močjo, ki mu je naložena tudi obveznost enakega obravnavanja, zahteva, da objavi vzorčno ponudbo.

Agencija ocenjuje, da bi bilo potrebno družbi Telekom skupaj z obveznostjo enakega obravnavanja naložiti tudi obveznost zagotavljanja preglednosti, saj gre pri tranzitnih storitvah za tehnično zahtevno storitev. Izvajanje obveznosti enakega obravnavanja je v tem primeru mogoče le s hkratnim transparentnim prikazom vseh informacij in pogojev za zagotavljanje tranzitnih storitev. Glede na zahtevnost storitve medomrežnega povezovanja in zagotavljanja tranzitnih storitev samo razkritje določenih informacij ne bi bilo dovolj, zato bi bilo potrebno objaviti ustrezne vzorčne ponudbe, ki so po pravni naravi splošni pogoji poslovanja. Ta vzorčna ponudba bi morala biti dovolj razčlenjena, tako da drugim operaterjem, ki želijo določeno storitev v zvezi z tranzitnimi storitvami ni treba plačati zmogljivosti, ki niso nujno potrebne za zahtevano storitev. V tej vzorčni ponudbi bi morale biti opisane storitve, ki jih operater s pomembno tržno močjo ponuja v zvezi z tranzitnimi storitvami, ki so razčlenjene na komponente v skladu s tržnimi potrebami, ter z njimi povezanimi pogoji, vključno s cenami.

Agencija obenem ocenjuje, da bi v praksi lahko prišlo do tega, da bi družba Telekom posameznim operaterjem pri pogajanjih ponujala različne pogoje za tranzitne storitve, v primeru, da agencija ne bi naložila obveznost objave vzorčne ponudbe za tranzitne storitve ter da je potrebno zaradi potrebe po ohranitvi oz. povečanju preglednosti pogojev za medomrežno povezovanje družbi Telekom naložiti obveznost objave vzorčne ponudbe tudi v prihodnosti.

Agencija je na podlagi navedenega družbi Telekom naložila obveznost, da pripravi in objavi usklajeno vzorčno ponudbo za medomrežno povezovanje v roku trideset (30) dni od dokončnosti te odločbe kot izhaja iz prve alineje četrte točke izreka te odločbe.

Agencija ocenjuje, da je objava vzorčne ponudbe sorazmeren ukrep, saj prispeva k transparentnemu delovanju družbe Telekom hkrati pa dopolnjuje naloženo obveznost enakega obravnavanja. Z objavo vzorčne ponudbe se preprečuje nastajanje ovir za vstop na trg. S tem se vzpodbudi vstop na trg novim ponudnikom in zagotovi učinkovito konkurenco

pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in povezanih zmogljivosti ter storitev.

V skladu s 117. členom ZEKom izdaja direktor agencije splošne akte ter odloča o posamičnih zadevah iz pristojnosti agencije.

V skladu z 118. členom ZEKom so odločbe agencije v upravnem postopku dokončne, zato zoper to odločbo ni pritožbe.

Ker pri vodenju upravnega postopka niso nastali stroški, je agencija odločila kot izhaja iz osme točke izreka te odločbe.

Pouk o pravnem sredstvu:

Zoper to odločbo je v skladu s 119. členom ZEKom mogoče sprožiti upravni spor v roku 30 dni od njene vročitve. Upravni spor se sproži s tožbo, ki se vložijo pri Upravnem sodišču Republike Slovenije v Ljubljani. O sporu odloča Upravno sodišče Republike Slovenije na sedežu v Ljubljani. Tožbo se lahko pošlje priporočeno po pošti ali da ustno na zapisnik pri sodišču. Tožba se vložijo v treh izvodih, priložiti pa je treba to odločbo v izvorniku ali overjenem prepisu.

Ta odločba je na podlagi 22. člena Zakona o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 40/04 – uradno prečiščeno besedilo) takse prosta.

Odgovorna oseba:
Tomaž Simonič
v. d. direktorja